

doi: 10.16926/par.2020.08.24

Assessment of disease-related knowledge among patients with chronic obstructive pulmonary disease: a cross-sectional study

Kateryna Tymruk-Skoropad^{1ABCDE}, Iuliia Pavlova^{1ABCD}, Nadiya Sydoryk^{23B}, Yuliia Kulitka^{2B}, Bohdan Kruk^{1E}

¹Lviv State University of Physical Culture, Lviv, Ukraine ²Municipal non-profit enterprise "5th city clinical hospital in the city of Lviv", Lviv, Ukraine ³Medical Center "Medicover", Lviv, Ukraine

 $Authors' \ Contribution: A-Study\ Design,\ B-Data\ Collection,\ C-Statistical\ Analysis,\ D-Manuscript\ Preparation,\ E-Funds\ Collection$

Abstract

Introduction. The main task of this study was to study the level of knowledge of the Ukrainian patient about chronic obstructive pulmonary disease (COPD), and the factors that cause and affect this indicator, with the help of a validated instrument. Methods. 41 patients were involved in the study. Socio-demographic data, information on the duration, course of the disease and cooperation with a physical therapist were collected. Anthropometric measurements, spirometry, pulse oximetry, tonometry were performed. Patients were surveyed with Modified Medical Research Council Dyspnea Scale, Hospital Anxiety and Depression Scale, Clinical COPD Questionnaire score, and Bristol COPD Knowledge Questionnaire (BCKQ). Bristol COPD Knowledge Questionnaire was translated, crossculturally adapted and validated. Regression analysis was performed to determine relationships between the level of knowledge about the disease, socio-demographic data, indicators of respiratory system functional status, and survey data. Results. The average total score for BCKQ was 24.71±9.62 points. Patients gave the least number of correct answers to the question related to medical treatment. The level of knowledge depends on the factors such as age (β =-0.557; 95% CI: -1.041-0.086, p=0.086), duration of the disease (β =-0.114; 95% CI: -0.077-0.055, p=0.048), respiratory ratings, functional limitations, and own psychosocial dysfunction according to the CCQ scale (β =-0.506; 95% CI: -0.007– 0.752, p=0.053), and the HADS depression score (β =-0.655; 95% CI: -4.257- -0.085, p=0.043). Conclusion. The level of knowledge of Ukrainian patients about COPD is low. More experience of the disease did not affect the increase in the level of knowledge. Older patients had a lower level of knowledge about their disease. Impact of body mass index, spirometry results, level of severity of shortness of breath, and symptoms of the disease on the level of knowledge was not revealed.

Keywords: COPD, BCKQ, knowledge, educational component, pulmonary rehabilitation.

Address for correspondence: Iuliia Pavlova - Lviv State University of Physical Culture; email: pavlova.j.o@gmail.com

Recevied: 18.03.2019; Accepted: 15.04.2020; Published online: 04.11.2020

Cite this article as: Tymruk-Skoropad K, Pavlova I, Sydoryk N, Kulitka Y, Kruk B. Assessment of disease-related knowledge among patients with chronic obstructive pulmonary disease: a cross-sectional study. Phys Activ Rev 2020; 8(2): 72-85. doi: 10.16926/par.2020.08.24

INTRODUCTION

Chronic obstructive pulmonary disease (COPD) remains a major cause of death in many countries of the world. Encouragingly, the definition of COPD in the latest review of the Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease (GOLD) indicates that the disease is preventable and treatable. The danger of the COPD is increased by the high cost of treatment and loss of the patient's ability to work due to the progression of the disease. Today there is an ever-increasing demand for improvement of medical therapy and rehabilitation of the patient. However, the complexity of the treatment and control of the COPD exacerbations constantly arise, pathological changes occurring in the body have a systemic character, and the development of concomitant pathologies is also typical. Disease control requires active involvement of the patient, raising the level of awareness of the patient about his/her own disease, developing the educational component of the rehabilitation program in such a way as to fill the knowledge gaps.

The relationship of the patient's knowledge of his/ her disease to the results of treatment and rehabilitation has been studied for many chronic diseases [1]. Education for patients with chronic diseases has been proven to be an extremely important component of treatment and rehabilitation [2], and a high level of literacy about the disease reduces anxiety and depression [3-5], improves quality of life and increases self-efficacy [6]. At the same time, low treatment adherence and motivation to follow recommended treatment regimen is often the result of the patient's low awareness of the disease, prognosis in the absence of treatment, the mechanisms of action of prescribed medications and differences between basic and on-demand treatment, lack of understanding of the need for long-term (lifelong) therapy, fear of the development of adverse effects of therapy and dependence on medications, high cost of treatment and the patient's unwillingness to change their lifestyle (e.g. stop smoking) [7].

Education of a Ukrainian patient with COPD should be an integral component of pulmonary rehabilitation, which corresponds to international approaches and standards [8]. Thus, when the patient is poorly informed about his or her condition, the educational component in rehabilitation becomes mandatory and should contain information on self-control, prevention and treatment of exacerbations. Self-management strategies in the education of patients with COPD help to improve self-efficacy (i.e. confidence in successful management of their health) by increasing the necessary knowledge and skills of patients [9]. Assessment of the patient's level of knowledge, literacy about the disease is an important step in working with individuals with COPD; these steps are carried out before the pulmonary rehabilitation programme and after its completion [10]. Today, the international practice of pulmonary rehabilitation is based on Bristol COPD Knowledge Questionnaire (BCKQ) [11], which provides high reliability and sensitivity, and allows to track changes in patient literacy. This tool, as well as its analogues [12], which have proven effectiveness and are used in different countries around the world, is inaccessible to Ukrainian patients, significantly limits some stages of rehabilitation of the patients, does not allow to understand the state of the problem with the level of literacy, to track progress in rehabilitation or to compare the effectiveness of rehabilitation programs in other countries of the world. Accordingly, the main task of this study was to study the level of knowledge of the Ukrainian patient about chronic obstructive pulmonary disease, and the factors that cause and affect this indicator, with the help of a validated instruments.

MATERIAL AND METHODS

Participants

Participants were recruited in Ukrainian hospital (Pulmonology Department of the Municipal non-profit enterprise "5th city clinical hospital in the city of Lviv"). Future participants were invited by telephone to conduct study-related procedures. During the first visit, socio-demographic data (age, educational level, bad habits, marital status, job availability), information on the duration and course of the disease and cooperation with a physical therapist were collected. Anthropometric measurements (height, body weight) as well as spirometry, pulse oximetry, tonometry were performed. Subjects meeting the following inclusion criteria: (1) willing to participate, (2) patients

with a confirmed COPD diagnosis (3) stable COPD or patients who had exacerbations at least during last 2 weeks, (4) were registered with the Pulmonology Department of the hospital. COPD diagnosis was made according to GOLD standard [13]. Withdrawal criteria: (1) mental illness or cognitive impairment, (2) COPD exacerbation period, (3) first stage of COPD, (4) non-cooperation. In the study were involved 41 patients.

Data collection instrument

The following tools were used: Modified Medical Research Council Dyspnea Scale (mMRC), Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS), Clinical COPD Questionnaire score (CCQ), BORG scale, and Bristol COPD Knowledge Questionnaire (BCKQ).

The mMRC scale is accepted as a classification criterion for the assessment of symptoms in the GOLD ABCD system [14], it consists of 5 questions about recent symptoms of shortness of breath in "Yes" or "No" format of answers. The patient determines the possible level of physical activity that causes shortness of breath. The level of shortness of breath is rated from 0 to 4 points; a higher score corresponds to more severe shortness of breath [15].

HADS is a self-assessment scale designed to assess the severity of symptoms of anxiety and depression in general medical practice. It consists of 14 questions, among which seven questions allow to assess the level of anxiety, and other seven − the level of depression. Four options of answer correspond to each statement that reflect the gradation of the severity of the sign and the severity of the symptom (from 0 points − no symptom, to 3 points − the symptom is as pronounced as possible). Indicators were calculated separately for each subscale. The results were interpreted according to the following scale: 0–7 points − normal (no significant symptoms of anxiety and depression), 8–10 points − subclinically expressed anxiety/ depression; ≥11 points − clinically expressed anxiety/ depression. The CCQ questionnaire is a short, simple, and reliable tool containing 10 questions, and focuses on clinical respiratory status, functional limitations, and psychosocial dysfunction. Answer options (from 0 to 6 points) are added together to get the final score [16].

BORG scale is a self-administered unidimensional assessment tool that analyzes breathlessness [17]. It starts at number 0 where patient's breathing is causing that there is no difficulty at all and progresses through to number 10 where breathing difficulty is maximal.

The level of knowledge about COPD was determined with the help of the BCKQ. This tool is valid and reliable questionnaire, that was developed by White et al. [18]. Questionnaire includes 13 subscales (1) epidemiology, (2) etiology, (3) symptoms, (4) breathlessness, (5) phlegm, (6) infections, (7) exercise, (8) smoking, (9) vaccination, (10) inhaled bronchodilators, (11) antibiotics, (12) oral steroids, (13) inhaled steroids. Each subscale contains five items, and for each item there are three possible answers "True," "False," and "Don't know." A correct answer scores one point, incorrect/ "Don't know" – zero point. The total score of each subscale range from 0 to 5 points, total score sums up the scores of all subscales and ranges from 0 to 65.

The permission to use the English version of BCKQ was obtained from the copyright owner Dr. Roger White before translation procedure and cross-cultural validation.

Validation of Bristol COPD Knowledge Questionnaire

In order to provide self-reported measures that can be compared to international studies, we performed the validation of BCKQ. Translation and cross-culture validation was conducted to provide applicable, meaningful, and equivalent tool for the Ukrainian population. Internal consistency reliability and test-retest reliability were studied in order to assess how well the tool delivers reliable scores.

We followed the novel recommendation of guidelines during translation and cross-cultural adaptation [18–20]. Four-step translation was performed – forward translation (1), backward translation (2), cognitive interviews (3), and proofreading (4) (Table 1).

The main priority of those steps was to produce Ukrainian version of BCKQ that is conceptually equivalent to the English version, use the language that is colloquial and easy for understanding. A local coordinator (native language is Ukraine, advanced level of English according to the Global Scale of English, the area of expertise – physical culture, physical rehabilitation) was involved in all steps of linguistic validation. The results of linguistic validation is presented in Annex.

Table 1. The process of linguistic validation of the BCKO

Steps	Participants	Procedure	Result	Duration
Forward translation (translation of BSKQ into Ukrainian)	2 professional translators	Independent translation, discussion with local coordinator, consensus to create a single version	First Ukrainian version (V1UA)	1 week
Backward translation (translation of V1UA into English)	2 local professional translators, native speakers of the English language, bilingual in the Ukrainian language	Independent translation, comparing with original instrument, with local coordinator, consensus to create a single version	Second Ukrainian version (V2UA)	2 weeks
Testing of V2UA	n=8	individual interviews, discussing difficulties in understanding, interpretation of all items	Third Ukrainian version (V3UA)	3 weeks
Proofreading of V3UA (for avoiding any typing, spelling, or grammatical mistakes)	Editor of scientific literature (physical education, physical rehabilitation, health) whose native language is Ukrainian	Proofreading, discussing with local coordinator	Final Ukrainian version (V4UA)	1 week

Internal consistency was measured using Cronbach's alpha. The questionnaire had a high degree of internal consistency (Cronbach's alpha – 0.887). The final Ukrainian version of BCKQ was tested on a group of 20 participants, the length of test-retest interval was three weeks. During that time, they had not to receive any further information about COPD. According to results, Spearman's rho was 0.84 (p<0.05) that demonstrates good test-retest reliability.

Ethical approval

The participants received a brief explanation, informed consent was obtained from those who agreed to take part in study. Ethical consent for the study was obtained from the Bioethical Committee of Lviv State University of Physical Culture.

Statistical analysis

Descriptive statistics were presented in terms of mean (M), standard deviation (SD), median (Me) for continuous variables, distribution, range of scores, floor and ceiling effects. Mean and SD for subscales and total score were presented for comparison with international literature about COPD knowledge level of patients. Regression analysis (linear regression) was performed to determine relationships between the level of knowledge about the disease, socio-demographic data, indicators of respiratory system functional status, and survey results. Data analyses were completed by Origin Pro 8.6 and SPSS Statistics 23.

RESULTS

The patient's level of knowledge of COPD

The percentage of correct and incorrect answers to each question of BCKQ are included in Table 2. There were more correct answers in the subscale "Symptoms" (56.10%), in particular to the question concerning the presence of whistle-type noise in the lungs during COPD. On average, half of the respondents correctly answered the questions of the subscale "Phlegm" (54.63% of persons), "Etiology" (53.17% of persons) and "Smoking" (51.35% of persons).

Table 2. Percentage of participants (N=41) giving a correct response for all 65 items and 13 subscales

Tabi	ble 2. Percentage of participants (N=41) giving a correct response for all 65 items and 13 subscales						
		Question					
No.	Subscale/ respondents' answers	a n (%)	b n (%)	c n (%)	d n (%)	e n (%)	average % of correct answers (ordinal number***)
	Epidemiology						-
1	correct answer incorrect answer	7 (17. 07) 34 (82.93)	25 (60.98) 16 (39.02)	24 (58.54) 17 (41.46)	2 (4.88) 39 (95.12)	7 (17.7) 34 (82.93)	31.83 (9)
	Etiology						
2	correct answer	24 (58.54)	28 (68.29)	22 (53.66)	19 (46.34)	16 (39.02)	53.17 (3)
	incorrect answer	17 (41.46)	13 (31.71)	19 (46.34)	28 (68.29)	25 (60.98)	
	Symptoms						
3	correct answer	19 (46.34)	32 (78.05)	34 (82.93)	16 (39.02)	14 (34.15)	56.10(1)
	incorrect answer	28 (68.29)	9 (21.95)	7 (17.7)	25 (60.98)	27 (65.85)	
	Breathlessness						
4	correct answer	9 (21.95)	18 (43.9)	2 (4.88)**	32 (78.05)	28 (68.29)	43.41 (5)
	incorrect answer	32 (78.05)	23 (56.1)	39 (95.12)	9 (21.95)	13 (31.71)	
	Phlegm						
5	correct answer	23 (56.1)	16 (39.02)	32 (78.05)	11 (26.83)	30 (73.13)	54.63 (2)
	incorrect answer	18 (43.9)	25 (60.98)	9 (21.95)	30 (73.17)	11 (26.83)	
	Infections		-				
6	correct answer	14 (34.15)	26 (63.42)	20 (48.78)	16 (39.02)	7 (17.7)	40.61 (7)
	incorrect answer	27 (65.85)	15 (36.59)	21 (51.22)	25 (60.98)	34 (82.93)	
	Exercises						
7	correct answer	12 (29.27)	18 (43.9)	16 (39.02)	29 (70.73)	3 (7.32)**	38.05 (8)
	incorrect answer	29 (70.73)	23 (56.1)	25 (60.98)	12 (29.27)	38 (92.68)	
	Smoking						
8	correct answer	35 (85.37)*	37 (90.24)*	25 (60.98)	1 (2.44)**	7 (17.7)	51.35 (4)
	incorrect answer	6 (14.63)	4 (9.76)	16 (39.02)	40 (97.56)	34 (82.93)	
	Vaccination			, ,	, ,	, ,	
9	correct answer	18 (43.9)	12 (29.27)	16 (39.02)	11 (26.83)	3 (7.32)	29.27 (10)
	incorrect answer	23 (56.1)	29 (70.73)	25 (60.98)	30 (73.17)	38 (92.68)	,
	Inhaled bronchodilators						
10	correct answer	3 (7.32)**	16 (39.02)	3 (7.32)**	11 (26.83)	12 (29.27)	21.95 (11)
	incorrect answer	38 (92.68)	25 (60.98)	38 (92.68)	30 (73.17)	29 (70.73)	,
	Antibiotics						
11	correct answer	9 (21.95)	29 (70.73)	9 (21.95)	4 (9.76)**	33 (80.49)	40.98 (6)
	incorrect answer	32 (78.05)	12 (29.27)	32 (78.05)	37 (90.24)	8 (19.51)	
	Oral steroids	, ,	, ,	, ,		Ì	
12	correct answer	9 (21.95)	6 (14.63)	7 (17.7)	13 (31.71)	10 (24.39)	22.08 (12)
	incorrect answer	32 (78.05)	35 (85.37)	34 (82.93)	28 (68.29)	31 (75.61)	,
	Inhaled steroids		, ,			,	
13	correct answer	7 (17.7)	4 (9.76)**	8 (19.51)	4 (9.76)**	0 (0)**	11.35 (13)
	incorrect answer	34 (82.93)	37 (90.24)	33 (80.49)	37 (90.24)	41 (100)	

^{* –} questions which were answered correctly by 80% and more respondents; ** – questions which were answered correctly by 10% and less of respondents; ** – ranking of scales in order from the one with the most correct answers (first position) to the less correct answers (thirteenth position).

Less than 10% of respondents answered 9 of 65 questions correctly. Among patients 95.12% consider shortness of breath as a sign of oxygen level decrease; only 7.32% of persons understand that shortness of breath is not a reason not to do bodily exercises. The smallest number of correct answers were given to the questions "Stopping smoking usually results in improved lung function" (1 person) and "Inhaled steroids improve lung function in COPD" (no correct answer).

Patients gave the least number of correct answers to the question related to medical treatment. In the three questions of the subscale "Inhaled steroids", the percentage of correct answers was below 10%. Thematic subdivisions "Oral steroids" and "Inhaled bronchodilators" also had a low percentage of correct answers (on average 22.08% and 21.95% respectively).

Table 3. The patient's level of knowledge of COPD about their disease

No.	Subscale of BCKQ	Result M±SD [points]	Me	Range [points]
1	Epidemiology	1.58±0.17	2	0.00-4.00
2	Etiology	2.60±0.23	3	0.00-5.00
3	Symptoms	2.78±0.19	3	0.00-5.00
4	Breathlessness	2.18±0.16	2	0.00-4.00
5	Phlegm	2.73±0.21	3	0.00-5.00
6	Infections	2.00±0.2	2	0.00-5.00
7	Exercises	1.90±0.21	2	0.00-4.00
8	Smoking	2.55±0.16	3	0.00-4.00
9	Vaccination	1.43±0.2	1	0.00-4.00
10	Inhaled bronchodilators	1.13±0.2	1	0.00-4.00
11	Antibiotics	2.00±0.19	2	0.00-4.00
12	Oral steroids	1.13±0.19	1	0.00-4.00
13	Inhaled steroids	0.58±0.15	0	0.00-4.00
Total score for BCKQ 24.71±9.62 25.00 0.00–45.00				

BCKQ - Bristol COPD Knowledge Questionnaire; M - mean; SD - standard deviation

Based on the results of the assessment of responses for each individual subscale (Table 3), it was found that a low level of knowledge in patients (1 point out of 5 possible) was in the thematic subsections "Inhaled steroids," "Inhaled bronchodilators," and "Oral steroids." The highest level of knowledge was found in the thematic units "Symptoms," Phlegm," "Etiology," and "Smoking," although one of them had an average score not exceeding 3. The average total score for BCKQ was 24.71±9.62 points.

Socio-demographic data of participants, physiological and psychological status of patients and their relationship to the level of literacy related to COPD

The average age of the participants was 9.05 ± 13.09 years old, with 53.66% of women (Table 4). The level of education of 65.85% of participants was higher than secondary. More than half of the patients (58.54%) have never had the experience of working with a physical therapist. Almost all patients (85.37%) consider themselves physically active in life and everyday life; 63.42% of participants have been ill for 5 years or more; more than half of them (58.54%) have COPD exacerbations every six months or more. Of the bad habits, the respondents only reported smoking. In particular, 26.83% of respondents reported that they were active smokers at the time of the study.

The body weight of almost half of the respondents was within the normal range (18.5-24.9 kg/m2), body mass index in 31.71% of the respondents was higher than normal (>25 kg/m2) (Table 5). The spirometry data met the diagnosis criteria. Forced respiratory volume for the first second (FEV1) averaged 64.52% of the required amount, while forced volume vital capacity (FVC) was $69.67\pm17.26\%$ of the required amount. The SpO2 indicator was within the normal range. The average rate of shortness of breath according to the mMRC questionnaire was within acceptable limits (up to 2 points). According to the BORG scale, the patients rated their shortness of breath from "somewhat strong" (4.44 ± 2.42 points).

Average values for anxiety and depression indicate that there are no credibly expressed symptoms of depression and anxiety. Anxiety index was 6.83 ± 3.82 points, and depression index – 6.58 ± 3.06 points. Table 4 and 5 include the mean and SD of BCKQ overall score and the regression coefficients explaining the effects of the sociodemographic and clinical characteristics on BCKQ overall scores. The level of knowledge depends on the factors such as age (95% CI: -1.041 to 0.086, p=0.086), duration of the disease (95% CI: -0.077 to 0.055, p=0.048), respiratory ratings, functional limitations, and own psychosocial dysfunction according to the CCQ scale (95% CI: -0.007 to 0.752, p=0.053), and the HADS depression score (95% CI: -4.257 to -0.085, p=0.043).

Table 4. Socio-demographic factors associated with BCKQ overall score

	Number of				
Factor	persons	M±SD	r	95 % CI	р
	n (%)	[points]			_
Age	41 (100)	24.71±9.62	-0.557	-1.041; 0.086	0.086
Gender			-0.286	-18.082; 7.281	0.355
male	18 (43.90)	23.21±11.39			
female	22 (53.66)	26.0±7.83			
Education:			0.074	-3.654; 5.359	0.674
higher	15 (36.59)	26.53±11.92			
vocational secondary	12 (29.27)	23.75±6.05			
secondary	14 (34.15)	23.57±9.73			
Professional employment:			-0.363	-16.538; 2.939	0.146
employed	20 (48.78)	25.10±10.93			
not employed	21 (51.22)	24.33±8.44			
Marital status:			-0.316	-26.084; 11.678	0.405
married	31 (75.61)	25.71±9.14			
single	10 (24.39)	21.60±10.90			
Children:			0.204	-10.233; 23.491	0.391
with children	36 (87.80)	25.64±9.07			
no children	5 (12.20)	18.00±11.90			
Physical activity			-0.174	-14.817; 5.776	0.341
I consider myself a physically active person	35 (85.37)	24.54±8.76			
I don't consider myself a physically active	6 (14.63)	25.66±14.71			
person	0 (14.03)	23.00±14.71			
Bad habits:			0.021	-5.722; 6.214	0.927
No	28 (68.29)	25.78±9.70			
ex-smoker	2 (4.88)	23.86±9.65			
smoker	11 (26.83)	23.00±10.03			
other	0 (0)	ı			
Duration of the disease, M±SD [years]:	10.05±1.4		-0.114	-0.077; 0.055	0.048
≤1 year	6 (14.63)	13.83±8.75			
1–5 years	9 (21.95)	23.89±8.92			
5–10 years	10 (24.39)	25.00±12.94			
≥10 years	16 (39.02)	30.06±15.02			
Experience of cooperation with a physical			0.198	-4.957; 9.580	0.484
therapist/rehabilitation specialist:			0.190	-4.937; 9.300	0.464
with experience of cooperation	8 (19.51)	25.88±9.48			
no experience of cooperation	24 (58.54)	24.71±8.42			
massage	7 (17.07)	24.38±8.20			
underwent sanatorium-resort care	2 (4.88)	24.68±6.20			
Number of exacerbations:			0.169	-2.216; 4.467	0.460
less than once a year	2 (4.88)	28.33±8.14			
once a year	14 (34.15)	20.36±12.06			
every six months	10 (24.39)	28.30±9.66			
3 times a year	7 (17.07)	23.43±2.76			
every six months	2 (4.88)	31.00±7.50			
>4 times a year	6 (14.63)	27.50±7.23			

M – mean; SD – standard deviation; r – correlation coefficient; p - statistical significance

Table 5. Physiological and psychological factors associated with BCKQ overall score

Factor	BCKQ overall score				
List of factors	M±SD	M±SD [points]	r	95% CI	р
BMI [kg/m2]	23.19±0.79		-0.078	-1.102; 0.804	0.728
body weight deficit, n [%]	9 (21.95)	21.33±9.64			
body weight within normal limits, n [%]	19 (46.34)	25.00±10.16			
overweight, n [%]	8 (19.51)	27.86±8.32			
obesity, n [%]	5 (12.20)	25.00±11.25			
FVC [%]	69.67±17.26		0.192	-0.729; 0.932	0.786
FEV1 [%]	64.52±21.94		-0.287	-1.119; 0.872	0.782
Sp02 [%]	95.76±2.67		-0.432	-3.655; 0.616	0.140
RF [movements/minute]	20.71±4.96		-0.001	-0.890; 0.887	0.997
Heart rate [bpm]	76.31±1.88		0.344	-0.188; 0.732	0.210
mMRC [points]	1.98±1.15	24.71±9.62	-0.195	-9.613; 6.020	0.611
BORG shortness of breath scale [points]	4.44±2.42		0.477	-1.273; 4.981	0.209
CCQ [points]	24.85±12.96		0.506	-0.007; 0.752	0.053
HADS:					
anxiety [points]	6.83±3.82		0.190	-1.180; 2.156	0.519
depression [points]	6.58±3.06		-0.655	-4.257; -0.085	0.043

BMI – body mass index; FVC – forced volume vital capacity; FEV1 – forced respiratory volume for the first second; mMRC – modified scale of assessment of shortness of breath of the British Medical Research Council; RF – respiratory frequency; HR – heart rate; HADS – hospital scale of anxiety and depression; CCQ – clinical questionnaire for chronic obstructive pulmonary disease (COPD); M – mean, SD – standard deviation, r – correlation coefficient , p - statistical significance

DISCUSSION

This is the first study using the validated and adapted Ukrainian version of BCKQ for Ukrainian population. This tool is used by researchers from around the world [11,22], it is a standard in assessing the effectiveness of rehabilitation programs, educational components of rehabilitation interventions in different countries [7]. According to the results of this study, its application becomes possible in Ukrainian rehabilitation practice. The study was designed to investigate the impact of clinical and socio-demographic characteristics on the level of knowledge of Ukrainian patients about chronic obstructive pulmonary disease.

Patients with COPD showed a low level of knowledge about their disease – the overall score was only 24.55±1.53 points, which is 37.77% of the maximum BCKQ score. Prolonged duration of the disease (more than 5 years in 63.42% of respondents) did not affect the improvement of knowledge about COPD. Moreover, the subscale assessments the questions of which were better answered by patients ("Etiology," "Symptoms," "Phlegm," "Smoking"), were on average or below average level. This can only indicate the lack of adequate access to information materials in such patients, low level of interest of this category of patients in increasing literacy about their own disease, and insufficient implementation of the training component of treatment and rehabilitation programmes for patients with COPD. Low level of medical literacy of patients with COPD can be considered as a phenomenon that is typical for different countries of the world. In particular, study of the level of knowledge of patients with COPD without special training showed that BCKQ scores ranged from 46–49% of the maximum possible score in Canada [23], 46–61.27% in China [24], 48% in Italy [25], which still is higher than in surveyed group of Ukrainian patients.

The most problematic for Ukrainian patients should be considered to be literacy on the issues of medication treatment of COPD, namely, bronchodilators for inhalations, oral steroids, inhalation of steroids and the like.

Knowledge of some of the issues covered in the questionnaire is directly related to understanding actions that improve health, quality of life, and are related to the best treatment outcomes. For example, 73.17% of patients incorrectly answered the question about the advantage and greater efficiency of walking compared to breathing exercises; 60.98% of patients did not know

that physical exercise can help reduce osteoporosis and maintain bone density; 73.17% of patients believe that shortness of breath during exercise in patients with COPD is dangerous, and exercise should be stopped. Ignorance or misperceptions about the aforementioned issues can lead to further deterioration in health. The answers to questions about vaccination and medication can be considered critical, however, most of the patients (50%) chose the answer "I don't know". This further confirms the data on a low vaccination culture among the adult Ukrainian population.

The lowest level of knowledge in the sub-section "Steroid inhalation" may be explained by the lower use of spacer devices for the treatment of patients with COPD in the studied sample. In our opinion, it was quite predictable that older people had lower knowledge of the disease. Dependence on the duration of the disease can be explained by the fact that younger patients have shorter duration of the disease, but the level of their knowledge about COPD is higher. On the example of various populations, different conclusions can be drawn about the factors that influence the level of knowledge. In the Italian patient sample, the total BCKQ was not correlated with patient age, gender, education, years of disease, or disease severity [25]. Analysis of potential factors related to knowledge levels in medicine nurses from China demonstrated that overall BCKQ score was connected with the availability of postgraduate degrees, persons who had a bachelor or lower degrees had lower overall BCKQ score [26]. The situation was the opposite in the case of Chinese adults [24]. The BCKQ overall scores progressively declined with an increase in education level. The investigators assumed the presence of a "tortoise-rabbit scenario" in which persons who had higher education levels pay less attention to education materials. It can be assumed that educational level influences the level of knowledge ambiguously, but the profession may have a significant influence on it.

No relations were found between overall BCKQ score and factors related to a healthy lifestyle – physical activity level, smoking status, drinking status. Besides, the cross-sectional study in China showed that non-drinkers were observed to have a significantly higher BCKQ overall score, these results were presented in the discussion as questionable [24].

Impact of symptoms of assessed CCQ on the level of knowledge about COPD is explained by the fact that the number of correct answers to questions of the BCKQ subscale "Symptoms" was the highest. The presence of a high level of COPD symptoms in patients allowed them to answer questions correctly by their own experience. The more vivid and diverse the manifestations of the disease and the higher the CCQ score, the greater the number of correct answers regarding the manifestation of the disease. It was found that the level of knowledge of patients about the disease is an important risk factor for depression in patients with COPD, which is confirmed in other studies [3].

Given that the number of patients with COPD is constant and there is an urgent need to ensure effective disease management, a modern, valid assessment tool is an important requirement for a healthcare professional. Availability of validated and adapted for Ukrainian population BCKQ is an important step in improving the quality of rehabilitation services for respiratory diseases. The use of BCKQ will not only help to delineate gaps in the patient's knowledge, it will also allow for a reasonable selection of thematic content for the educational component of pulmonary rehabilitation programs. It has been proved that the level of knowledge about the disease of caregivers and relatives of patients with COPD, physical therapists, medical workers correlates with the effectiveness of the educational component of pulmonary rehabilitation of patients [27].

Limitations

There are some limitations to this study. First, a relatively small number of patients participated in the study. Second, the study did not determine the sensitivity of the tool for tracking changes in the level of knowledge of patients. Therefore, it is worthwhile to plan the study of changes in the level of literacy of patients with respect to their own disease after passing special educational programs in future studies.

CONCLUSIONS

Cross-cultural and linguistic validation of the BCKQ was conducted for the Ukrainian population. The tool has a high degree of internal consistency and is understandable for the Ukrainian patient. The level of knowledge of Ukrainian patients about chronic obstructive pulmonary disease is

low. More experience of the disease did not affect the increase in the level of knowledge. Along with this, older patients had a lower level of knowledge about their disease. Impact of such clinical indicators as body mass index, spirometry results, level of severity of shortness of breath, and symptoms of the disease on the level of knowledge was not revealed. The results obtained are important for understanding the list of educational issues that should be adequately covered during the implementation of the educational component in pulmonary rehabilitation programs for patients with COPD and during their information during treatment and rehabilitation. The top-priority issues are the impact of shortness of breath on the life of a patient with COPD, the ability to perform and the effect of exercise, the impact of smoking on the progression of the disease, issues of medication treatment of patients. Knowledge in these areas will help manage the disease more effectively, understand the importance of self-management, and use strategies to maintain and improve own health.

CONFLICT OF INTEREST

The authors report that there is no conflict of interest.

ACKNOWLEDGEMENT

The authors would like to thank the patients who took part in the study, the developer of the English version of the questionnaire, translators, and editor Yelyzaveta Lupynis who contributed to the development of the Ukrainian version of the questionnaire.

REFERENCES

- 1. Grygus I. The role of physical activity in the rehabilitation of patients suffering from mild persistent bronchial asthma. Phys Act Rev 2017; 5: 155-166. doi: 10.16926/par.2017.05.20.
- 3. Zhang Q, Liao J, Liao X, et al. Disease knowledge level is a noteworthy risk factor of anxiety and depression in patients with chronic obstructive pulmonary disease: A cross-sectional study. BMC Pulm Med 2014; 14: 92. doi: 10.1186/1471-2466-14-92
- 4. Alsubaiei ME, Frith PA, Cafarella PA, et al. COPD care in Saudi Arabia: Physicians' awareness and knowledge of guidelines and barriers to implementation. Int J Tuberc Lung Dis 2017; 21: 592–595. doi: 10.5588/ijtld.16.0656
- 5. Ortenburger D, Wąsik J, Bukova A. Taekwondo training in the context of dealing with negative emotions. Arch Budo Sci Martial Art Extreme Sport 2015; 11: 99-104
- 6. Szerla M, Wasik J, Ortenburger D, Gwara M, Trybulec B. Optimization of quality of functional improvement aspects of psychomedical treatment. Medical Studies 2016; 32(2): 150-156. doi: 10.5114/ms.2016.61105
- 7. Tymruk-Skoropad K, Pavlova I, Stupnytska S. Educational component in rehabilitation programs for persons with chronic obstructive pulmonary disease: a systematic review. Advances in Rehabilitation 2019; 33: 51–67. doi: 10.5114/areh.2019.89827
- 8. Spruit MA, Singh SJ, Garvey C, et al. An official American thoracic society/European respiratory society statement: Key concepts and advances in pulmonary rehabilitation. Am J Respir Crit Care Med; 188. Epub ahead of print 2013. DOI: 10.1164/rccm.201309-1634ST. doi: 10.1164/rccm.201309-1634ST.
- 9. Barrecheguren M, Bourbeau J. Self-management strategies in chronic obstructive pulmonary disease: a first step toward personalized medicine. Curr Opin Pulm Med 2018; 24: 191–198. doi: 10.1097/MCP.0000000000000460
- 10. Tymruk-Skoropad KA, Pavlova IO, Mazepa MA. System of control in the organization of pulmonary rehabilitation of persons with chronic obstructive pulmonary disease. Health, Sport, Rehabilitation 2019; 5: 69–79. doi: 10.34142/HSR.2019.05.03.08

- 11. Tymruk-Skoropad K. Methods of studying the effectiveness of physical therapy and pulmonary rehabilitation of COPD patients (systematic review). Health, Sport, Rehabilitation 2018; 4: 148-157. doi: 10.5281/zenodo.1468312
- 12. Alcântara EC, Corrêa K de S, Jardim JR, et al. Multidisciplinary education with a focus on COPD in primary health care. J Bras Pneumol; 45. Epub ahead of print 2019. doi: 10.1590/1806-3713/E2018-0230
- 13. Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease. Global Strategy for Diagnosis, Management, and Prevention of Chronic Obstructive Pulmonary Disease (2020 report). Electronic resource https://goldcopd.org/wp-content/uploads/2019/12/GOLD-2020-FINAL-ver1.2-03Dec19 WMV.pdf (accessed 2020 Apr 4)
- 14. Munari AB, Gulart AA, Dos Santos K, et al. Modified Medical Research Council Dyspnea Scale in GOLD Classification Better Reflects Physical Activities of Daily Living. Respir Care 2018; 63: 77-85. doi: 10.4187/respcare.05636
- 15. Hajiro T, Nishimura K, Tsukino M, et al. Analysis of clinical methods used to evaluate dyspnea in patients with chronic obstructive pulmonary disease. Am J Respir Crit Care Med 1998; 158: 1185-1189. doi: 10.1164/ajrccm.158.4.9802091
- 16. Sundh J, Janson C, Lisspers K, et al. Clinical COPD questionnaire score (CCQ) and mortality. International Journal of COPD 2012; 7: 833-842. doi: 10.2147/COPD.S38119
- 17. Khair RM, Nwaneri C, Damico RL, et al. The minimal important difference in borg dyspnea score in pulmonary arterial hypertension. Ann Am Thorac Soc 2016; 13: 842-849. 10.1513/AnnalsATS.201512-8240C
- 18. White R. Walker P. Roberts S. et al. Bristol COPD Knowledge Questionnaire (BCKO): testing what we teach patients about COPD. Chron Respir Dis 2006; 3: 123-131
- 19. Wild D, Grove A, Martin M, et al. Principles of good practice for the translation and cultural adaptation process for patient-reported outcomes (PRO) measures: Report of the ISPOR Task Force for Translation and Cultural Adaptation. Value Heal 2005; 8: 94–104
- 20. Wild D, Eremenco S, Mear I, et al. Multinational trials Recommendations on the translations required, approaches to using the same language in different countries, and the approaches to support pooling the data: The ISPOR patient-reported outcomes translation and linguistic validation good research practices task force report. Value Heal 2009; 12: 430-440. doi: 10.1111/j.1524-4733.2008.00471.x
- 21. Patient-Reported Outcome Measures: Use in Medical Product Development to Support Labeling Claims FDA, https://www.fda.gov/regulatory-information/search-fda-guidance-documents/patient-reportedoutcome-measures-use-medical-product-development-support-labeling-claims (accessed 18 March
- 22. Tymruk-Skoropad K, Tsizh L, Vynogradskyi B, Pavlova I. Physical therapy in chronic obstructive pulmonary disease (analysis of the evidence-based medicine). Physiotherapy Quarterly (formerly Fizjoterapia) 2018; 2018: 1–8. doi: 10.5114/pq.2018.75993
- 23. Hill K, Mangovski-Alzamora S, Blouin M, et al. Disease-specific education in the primary care setting increases the knowledge of people with chronic obstructive pulmonary disease: A randomized controlled trial. Patient Educ Couns 2010; 81: 14-18. doi: 10.1016/j.pec.2009.09.035
- 24. Wong CKH, Yu WC. Correlates of disease-specific knowledge in Chinese patients with COPD. Int J COPD 2016; 11: 2221–2227. doi: 10.2147/COPD.S112176
- 25. Ivziku D, Clari M, De Marinis M, et al. Patients and caregivers' knowledge of chronic obstructive pulmonary disease. Prof Inferm 2018; 71: 49–57. doi: 10.7429/pi.2018.711049
- 26. Ma Y, Peng Y, Chen P, Nie N, Chen Y. Assessment of COPD-Related Knowledge Among Internal Medicine Nurses: A Cross-Sectional Study. Int J Chron Obstruct Pulmon Dis. 2019; 14: 2917-2925. doi: 10.2147/COPD.S232055
- 27. Nakken N, Janssen DJA, van den Bogaart EHA, et al. Knowledge gaps in patients with COPD and their proxies. BMC Pulm Med 2017; 17: 136. doi: 10.1186/s12890-017-0481-8

ANNEX

BRISTOL COPD KNOWLEDGE QUESTIONNAIRE (BCKQ)©

Брістольський опитувальник для оцінювання рівня знань про XO3Л©

Цей опитувальник розроблено для того, щоб зрозуміти, що Ви знаєте про проблеми з Вашими легенями. Заповніть опитувальник самостійно, без сторонньої допомоги. Зазвичай це займає 10–20 хв. Відповіді допоможуть нам зрозуміти, яку інформацію слід надати про стан Ваших легень і чого навчити для керування диханням. Відзначте, яка, на Вашу думку, відповідь є правильною.

1. Діагноз ХОЗЛ:	Правильно	Неправильно	Не знаю
а. У діагнозі XO3Л слово «хронічний» означає важкий	0	0	0
б. XO3Л може бути підтверджено лише тестами	0	0	0
функції дихання			
в. ХОЗЛ зазвичай поступово погіршується з часом	0	0	0
г. У разі ХОЗЛ рівень кисню в крові завжди низький	0	0	0
д. XO3Л не характерне для людей молодших, ніж	0	0	0
40 років			
2. ХОЗЛ:			
а. Понад 80 % випадків ХОЗЛ виникає через куріння	0	0	0
сигарет		Ü	Ŭ
сигарет б. XO3Л може виникати внаслідок пилу на	0	0	0
виробництві		Ü	Ŭ
в. Тривала захворюваність на астму може розвинутися	0	0	0
у ХОЗЛ		J	J
г. XO3Л зазвичай не є спадковим захворюванням	0	0	0
д. Жінки менш вразливі до впливу куріння сигарет,	0	0	0
ніж чоловіки		· ·	
3. ХАРАКТЕРНІ для ХОЗЛ симптоми:			
а. Набряк суглобів	0	0	0
б. Втрата сил (втома)	0	0	0
в. Свисти в легенях	0	0	0
г. Сильний біль у грудній клітці 	0	0	0
д. Швидка втрата ваги	0	Ο	0
4. Задишка у разі XO3Л:			
а. Сильна задишка унеможливлює подорожі літаком	0	0	0
б. Задишка може погіршуватися після переїдання	0	0	0
в. Задишка означає, що Ваш рівень кисню знижений	0	0	0
г. Задишка є нормальною відповіддю на фізичне	0	0	0
навантаження			
д. Задишка насамперед виникає через звуження	0	0	0
бронхів			
1			
5. Мокротиння:	0	0	0
а. Кашель з мокротинням є звичним симптомом у разі ХОЗЛ		O	O
б. Відкашлювати мокроту важче, якщо Ви зневоднені	0	0	0
в. Інгаляції з бронхорозширювальними препаратами	0	0	0
полегшують відходження мокроти			
г. Мокротиння завдає шкоди у разі його	0	0	0
проковтування			
д. Очищення від мокротиння можна поліпшити за	0	0	0
допомогою дихальних вправ			
· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	ı		

а. Респіраторна інфекція часто спричиняє куровохаркання 6. При респіраторній інфекції мокротиння може набувати певного кольору (зеленого чи жовтого) в загострення (епізоди погіршення) може відбуватися за відсутності респіраторної інфекції г. Респіраторної інфекції г. Респіраторної інфекції гоможе відбуватися за відсутності респіраторної інфекції гоможе відбуватися за відсутності респіраторної інфекції завжди супроводжується високою температурою д. Стероїдні (гормональні) таблетки слід вживати щоразу разі загострення загострення загострення загострення загострення за загострення загострення за загострення за загострення за загострення за загострення за загострення загострення за загострення загострення загострення за загострення	6. Інфекція/ загострення:	Правильно	Неправильно	Не знаю
6. При респіраторній інфекції мокротиння може набувати певного кольору (зеленого чи жовтого) в. Загострення (епізоди погіршення) може відбуватися за відсутності респіраторної інфекції г. Респіраторна інфекції завжди супроводжується високою температурою д. Стероїдні (гормональні) таблетки слід вживати щоразу в разі загострення 7. Вправи у разі ХОЗЛ: а. Ходьба є кращою активністю, ніж дихальні вправи, для полішення фізичного стану б. Вправ слід уникати, оскільки вони спричиняють напруження легень в. Вправи можуть допомогти зберегти щільність кісткової тканини г. Вправи можуть допомогти зберегти щільність кісткової тканини г. Вправи допомагають полегшити депресію д. В вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку 8. Куріния: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворовавь б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень в. Припинення куріння зазвичай сприя е пошкодженії г. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна закворіти на грип після вакцинації від грипу о разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії трипу за ддин день 10. Інгалювання броиходилятаторів: а. Усі броиходилятатори діюто ї дії можна вхивати впродовж дня в. Спейсери (наприкоді, воної ій можна вхивати впродовж дня в. Спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставяюто в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання о о о о о о о о о о о о о о о о о о	а. Респіраторна інфекція часто спричиняє	0	0	0
набувати певного кольору (засного чи жовтого) в. Загострения (епізоди погіршення) може відбуватися за відсутності респіраторної інфекції г. Респіраторна інфекцій завжди супроводжується високою температурою д. Стероїдні (гормональні) таблетки слід вживати щоразу в разі загострення щоразу в разі загострення толіпшення фізичного стану б. Вправ слід уникати, оксільки вони спричиняють напружения легень в. Вправи можуть допомогти зберетти щільність кісткової тканини г. Вправи допомагають полегшити депресію д. Вправ слід зупинити, якщо вона спричиняе задишку 8. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювань б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкоджения легень в. Припинення куріння завичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу д. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм певмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм певмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і г. Вакцина день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятатори короткої і довгої дії можна вживати впяродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сущити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені и. Тремор може бути побітним ефектом використання г. Тремор може бути побітним ефектом використання г. Тремор може бути побітним ефектом використання	кровохаркання			
в. Загострення (епізоди погіршення) може відбуватися за відсутності респіраторної інфекції г. Респіраторна інфекції завжди супроводжується високою температурою д. Стероїдні (гормональні) таблетки слід вживати щоразу в разі загострення 7. Вправи у разі ХОЗЛ: а. Ходьба є кращою активністю, ніж дихальні вправи, для полішення фізичного стану б. Вправ слід уникати, оскільки вони спричиняють напруження легень в. Вправи можуть допомогти зберегти щільність кісткової тканини г. Вправи допомагають полегшити депресію д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку 8. Куріния: а. Прилинення куріння зменшує ризик серцевих захворовань б. Прилинення куріння уповільнить подальше д. Прилинення куріння уповільнить подальше д. Прилинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Півготиюзажій легень д. Півготиюзажій на терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати дорічю б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцинації від грипу разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцинацію від грипу рразі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцинацію від грипу ру разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцинації від пневмонії ахмищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу з разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії захищає від усіх форм пневмонії захищає від усіх форм пневмонії захищає від кусіх форм пневмонії захищає від пневмонії і грипу з д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і трипу з д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і трипу з д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і трипу з д. В. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і трипу в. В. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і трипу з д. В. Ви можете зробити вакцинацію від грипу з д. В.		0	0	0
ав відсутності респіраторної інфекції г. Респіраторна інфекції завжди супроводжується високою температурою д. Стероїдні (гормональні) таблетки слід вживати поразу в разі загострення 7. Вирави у разі ХОЗЛ: а. Ходьба є кращою активністю, ніж дихальні вправи, для поліпшення фізичного стану б. Вправ слід уникати, оскільки вони спричиняють напруження легень в. Вправи люду уникати, оскільки вони спричиняють напруження легень в. Вправи можуть допомогти зберетти щільність кісткової тканини г. Вправи допомагають полегшити депресію д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку 8. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювать б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень в. Припиняти курити безглуздо, оскільки легені вже пошкоджені г. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником їсля миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставьченого в легені л. Тремор може бути побічним ефектом використання побічним фокме бути побічним ефектом використання				
г. Респіраторна інфекція завжди супроводжується високою температурою д. Стероідні (гормональні) таблетки слід вживати формазу в разі загострення 7. Вправи у разі ХОЗЛ: а. Ходьба є кращою активністю, ніж дихальні вправи, для поліпшення фізичного стану б. Вправ слід уникати, оскільки вони спричиняють в. Вправи можуть допомогти зберегти щільність кісткової тканини г. Вправи можуть допомогти зберегти шільність д. Вправи допомагають полегшити депресію д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку 8. Куріняя: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих дахворювань допоможення легень д. Припинення куріння зменшує ризик серцевих дахворовань допоможення легень д. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу д. С.		0	0	0
д. Стероїдні (гормональні) таблетки слід вживати щоразу в разі загострення 7. Вправи у разі ХОЗЛ: а. Ходьба є кращою активністю, ніж дихальні вправи, для поліпшення фізичного стану б. Вправ слід уникати, оскільки вони спричиняють о о о онапруження легень в. Вправи можуть допомогти зберегти щільність о о о о о о о о о о о о о о о о о о о	за відсутності респіраторної інфекції			
д. Стероїдні (гормональні) таблетки слід вживати щоразу в разі загострення 7. Вправи у разі ХОЗЛ: а. Ходьба є кращою активністю, ніж дихальні вправи, для поліпшення фізичного стану б. Вправ слід уникати, оскільки вони спричиняють в. Вправи можуть допомогти зберегти щільність кісткової тканини г. Вправи можуть допомогти зберегти щільність кісткової тканини г. Вправи допомагають полегшити депресію д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняе задишку 8. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих закворювань б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодженія легень в. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати порічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років ібльше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років ібльше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) с. Стейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сущити рушником після миття г. Використання спейсерного пристром збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремо	г. Респіраторна інфекція завжди супроводжується	0	0	0
Доразу в разі загострення	високою температурою			
7. Вправи у разі ХОЗЛ: а. Ходьба є кращою активністю, ніж дихальні вправи, для поліпшення фізичного стану ○	д. Стероїдні (гормональні) таблетки слід вживати	0	0	0
а. Ходьба є кращою активністю, ніж дихальні вправи, для поліпшення фізичного стану (в. Вправ слід уникати, окільки вони спричиняють в. Вправи можуть допомогти зберегти щільність к. Вправи можуть допомогти зберегти щільність ганнии г. Вправи допомагають полегшити депресію д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку в. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювань б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень в. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати дорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм певвиннії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії ад нивмонії захищає від усіх форм певвиннії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і припу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діоть швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним фектом використання о потремом ботни побічним фектом використання о потремом ботни побічним фектом використання о потремом о потремом о потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним фектом використання о потремом о потрем	щоразу в разі загострення			
а. Ходьба є кращою активністю, ніж дихальні вправи, для поліпшення фізичного стану (в. Вправ слід уникати, окільки вони спричиняють в. Вправи можуть допомогти зберегти щільність к. Вправи можуть допомогти зберегти щільність ганнии г. Вправи допомагають полегшити депресію д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку в. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювань б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень в. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати дорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм певвиннії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії ад нивмонії захищає від усіх форм певвиннії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і припу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діоть швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним фектом використання о потремом ботни побічним фектом використання о потремом ботни побічним фектом використання о потремом о потремом о потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним фектом використання о потремом о потрем	7. Вправи у разі ХОЗЛ:			
для поліпшення фізичного стану 6. Вправ слід уникати, оскільки вони спричиняють в. Вправи можуть допомогти зберегти щільність кісткової тканими г. Вправи можуть допомогти зберегти щільність кісткової тканими г. Вправи допомагають полегшити депресію д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку 8. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювань б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень в. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу д. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм певемонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання		0	0	0
6. Вправ слід уникати, оскільки вони спричиняють напруження легень в. Вправи можуть допомогти зберегти щільність кісткової тканини г. Вправи допомагають полегшити депресію о о о о да двідвау допомагають полегшити депресію о о о о о о о о о о о о о о о о о о о				
напруження легень В. Вправи можуть допомогти зберегти щільність кісткової тканини г. Вправу допомагають полегшити депресію д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку 8. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювань б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень в. Припиняти курити безглуздо, оскільки легені вже пошкоджені г. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори кіють швидко (у межах 10 хв) в. Киейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання о о о о о о о о о о о о о о о о о о о		0	0	0
В. Вправи можуть допомогти зберегти щільність кісткової тканини г. Вправи допомагають полегшити депресію д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку 8. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювань б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень в. Припинення куріти безглуздо, оскільки легені вже пошкодження легень в. Припинення куріти безглуздо, оскільки легені вже пошкоджені г. Припинення куріти зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. В и можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. В и можете зробити вакцинацію від пневмонії і о о припула один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) о о о о о о о о о о о о о о о о о о о				
кісткової тканини г. Вправи допомагають полегшити депресію д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку 8. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювань б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень в. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання	в. Вправи можуть допомогти зберегти щільність	0	0	0
Д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку 8. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювань б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень В. Припиняти курити безглуздо, оскільки легені вже пошкодження легень В. Припиняти курити безглуздо, оскільки легені вже пошкодженіг п. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень Д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) о о о о о о о о о о о о о о о о о о о				
Д. Вправу слід зупинити, якщо вона спричиняє задишку 8. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювань б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень В. Припиняти курити безглуздо, оскільки легені вже пошкодження легень В. Припиняти курити безглуздо, оскільки легені вже пошкодженіг п. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень Д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) о о о о о о о о о о о о о о о о о о о	г. Вправи допомагають полегшити депресію	0	0	0
8. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювань 0 0 б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень 0 0 0 в. Припиняти куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень 0 0 0 д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 0 0 0 9. Вакцинацію 0 0 0 6. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу рв. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше 0 0 г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 0 0 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання 0 0	• • • • •	0	0	0
8. Куріння: а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих о о о о о о о о о о о о о о о о о о				
а. Припинення куріння зменшує ризик серцевих захворювань б. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень в. Припиняти курити безглуздо, оскільки легені вже пошкоджені г. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинація: а. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу б. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії і припу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) о о о о о о о о о о о о о о о о о о о	•			
Захворювань 6. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень в. Припинення курити безглуздо, оскільки легені вже пошкоджені г. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно 6. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання		0	0	0
6. Припинення куріння уповільнить подальше пошкодження легень в. Припиняти курити безглуздо, оскільки легені вже пошкоджені г. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинацію б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і трипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори кіоть швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятатори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання □ О О О О О О О О О О О О О О О О О О				
пошкодження легень в. Припиняти курити безглуздо, оскільки легені вже пошкоджені г. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинація: а. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить г. Використання остана в пристром збили п	<u> •</u>	0	0	0
В. Припиняти курити безглуздо, оскільки легені вже пошкоджені г. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень Д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинація: а. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу р. в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і припу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) о о о о о о о о о о о о о о о о о о о				
пошкоджені г. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинація: а. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщю Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання ○ ○ ○ ○		0	0	0
г. Припинення куріння зазвичай сприяє поліпшенню функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинація: а. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) о о о о потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання				
функції легень д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинація: а. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу ревій від грипу ревій від грипу разі, ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм о о о пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і о о о о о о о о о о о о о о о о о о		0	0	0
д. Нікотинозамісна терапія доступна тільки за рецептом 9. Вакцинація: а. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу разі, о о о о в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, о о о о якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм о о о пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і о о о о о о о о о о о о о о о о о о				
9. Вакцинація: а. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно 0 0 0 б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 0 0 0 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) 0 0 0 в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) 0 0 0 потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить 0 0 0 кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання 0 0 0	± 5	0	0	0
9. Вакцинація: 0 0 0 щорічно 0 0 0 6. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу 0 0 0 в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, 0 0 0 якщо Вам 65 років і більше 7 0 0 0 пневмонії 3 0 0 0 0 д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 0 0 0 0 10. Інгалювання бронходилятаторів: 3 0 0 0 0 а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) 0 0 0 0 б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна 0 0 0 0 вживати впродовж дня 0 0 0 0 в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) 0 0 0 потрібно сушити рушником після миття 0 0 0 г. Використання спейсерного пристрою збільшить 0 0 0 кількість препарату, доставленого в легені 0 0 0 д. Тремор може бути побічни				
а. Вакцинацію від грипу рекомендують застосовувати щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу о о о в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм о о пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і о о о пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і о о о о о о о о о о о о о о о о о о				
щорічно б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання		0	0	
б. Можна захворіти на грип після вакцинації від грипу в. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання			O	O
В. Ви можете зробити вакцинацію від грипу у разі, якщо Вам 65 років і більше Г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) о о о о потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить о о кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання о о о о о о о о о о о о о о о о о о	· ·	0	0	0
якщо Вам 65 років і більше г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання				
г. Вакцина від пневмонії захищає від усіх форм пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання				
пневмонії д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і грипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання ○ ○ ○ ○	•	0	0	0
д. Ви можете зробити вакцинацію від пневмонії і				
трипу за один день 10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □		0	0	0
10. Інгалювання бронходилятаторів: а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв) 0 0 б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна 0 0 вживати впродовж дня 0 0 в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) 0 0 потрібно сушити рушником після миття 0 0 г. Використання спейсерного пристрою збільшить 0 0 кількість препарату, доставленого в легені 0 0 д. Тремор може бути побічним ефектом використання 0 0			-	-
а. Усі бронходилятатори діють швидко (у межах 10 хв)				
б. Бронходилятори короткої і довгої дії можна вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання о о о				
вживати впродовж дня в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер) потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання			0	0
в. Спейсери (наприклад, волюматик, небухалер)		0	0	0
потрібно сушити рушником після миття г. Використання спейсерного пристрою збільшить кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання о о				
г. Використання спейсерного пристрою збільшить		0	0	0
кількість препарату, доставленого в легені д. Тремор може бути побічним ефектом використання ООООООООООООООООООООООООООООООООООО				
д. Тремор може бути побічним ефектом використання		0	0	0
бронходилятаторів		0	0	0
	бронходилятаторів			

11. Лікування антибіотиками у разі ХОЗЛ:	Правильно	Неправильно	Не знаю
а. Для ефективності курс повинен тривати не менше	0	0	0
ніж 10 днів			
б. Надмірне застосування антибіотиків може	0	0	0
спричинити бактеріальну (мікробну) резистентність			
в. Антибіотик знищить усю інфекцію в легенях	0	0	0
г. Антибіотикотерапія необхідна при загостренні	0	0	0
(погіршенні), однак вона повинна бути м'якою			
д. Потрібно звернутися за порадою, якщо антибіотики	0	0	0
викликають важку діарею			
12. Стероїдні таблетки, які призначають у разі			
ХОЗЛ (наприклад, преднізолон):			
а. Стероїдні таблетки допомагають зміцнити м'язи	0	0	0
б. Стероїдних таблеток слід уникати, якщо є інфекція в	0	0	0
легенях			
в. Ризик довгострокових побічних ефектів від	0	0	0
стероїдних препаратів є меншим при вживанні їх			
короткими курсами, порівняно з безперервним			
лікуванням			
г. Розлади шлунка є поширеним побічним ефектом	0	0	0
застосування стероїдних таблеток			
д. Стероїдні таблетки можуть підвищити Ваш апетит	0	0	0
13. Інгалювання стероїдних препаратів (коричневі,			
червоні або оранжеві):			
а. Інгаляції стероїдних препаратів слід припинити,	0	0	0
якщо Вам призначили стероїдні таблетки			
б. Стероїдні інгалятори можна використовувати, щоб	0	0	0
швидко полегшити задишку			
в. Спейсерні прилади зменшують ризик виникнення	0	0	0
кандидозу (молочниці) у ротовій порожнині			
г. Інгаляції зі стероїдами слід використовувати перед	0	0	0
бронходилятаторами			
д. Інгаляційні стероїди поліпшують функцію легень у	0	0	0
разі ХОЗЛ			

[©] Roger White, 2006. All rights reserved. © Kateryna Tymruk-Skoropad, Iuliia Pavlova, Ukrainian version, 2020. All rights reserved.